

Η Σαβίνα Γιαννάτου είναι η μουσικός που αναζητά διαρκώς καινούριους δρόμους στην τέχνη της. Εμπνέεται από τη τζαζ, την αναγεννησιακή μουσική, την folk, την ethnic και βρίσκει πρόσφορο έδαφος για τους αυτοσχεδιασμούς της στην world music. Τολμά να επιμένει στο δρόμο που διάλεξε και δεν έχει ίχνος έπαρσης. Ευθύς και αυθόρμητη, προσγειωμένη και αιθέρια με ένα πελώριο χαμόγελο μικρού παιδιού, σε συνεπαίρνει με την μελωδική χροιά της φωνής της και προσπαθείς να συγκεντρωθείς σε όλα όσα θέλεις να τη ρωτήσεις για την ίδια και την πάντα γεμάτη εκπλήξεις πορεία της στη μουσική.

από τους **Ελένη Τριανταφυλλοπούλου** και **Νίκο Χριστάκο**

Επιδιώξαμε να συναντήσουμε τη Σαβίνα Γιαννάτου πρώτα απ' όλα γιατί θαυμάζουμε την δουλειά της. Η αφορμή δόθηκε με την συμμετοχή της στην πρόσφατη συναυλία για την Κ. Κούνεβα. Η παρουσία της εκεί και μας έκανε να αναρωτηθούμε πώς μπορεί μια καλλιτέχνης με τη δική της διακριτική παρουσία στον τύπο και τα media να καταφέρνει να δηλώνει παρούσα σε όσα συμβαίνουν γύρω της, κρατώντας ταυτόχρονα τη ζωή και την δουλειά της μακριά από τηλεοπτικά κουτσομπολιά και συμβιβασμούς.

Φτάσαμε στη συνάντηση που τόσο πρόθυμα και ευγενικά μας παραχώρησε, με μια σειρά στερεότυπα στο μυαλό μας, για τον απόμακρο και αυστηρό καλλιτέχνη που ζει απομονωμένος από τα εγκόσμια. Η συζήτηση μαζί της τα κατέρριψε όλα και μας έδωσε το μέτρο της αυθεντικότητας και της εσωτερικής δύναμης που την διακρίνει.

Τι σας εμπνέει στο μουσικό είδος της world music?

Συνήθως με τους **Primavera en Salonico** (το γκρουπ των μουσικών με τους οποίους συνεργάζεται) προσπαθώ να βρω τραγούδια που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το στοιχείο του αυτοσχεδιασμού, ένα πιο προσωπικό στοιχείο. Πολλές φορές ξεκινάμε κάτι από το μηδέν, χωρίς να ανήκει σε ένα συγκεκριμένο μουσικό είδος. Μια κατάσταση free-jazz περισσότερο. Εξερευνείς άγνωστες πλευρές στη μουσική και εξερευνείς και τις δικές σου δυνατότητες, φωνητικές και συνθετικές. Μια κατάσταση ρευστή, όπου οι μελωδίες κινούνται ελεύθερα. Να, μερικές φορές ακούγονται τριξίματα και ήχοι και δεν μπορείς να ξεχωρίσεις πού είναι η φωνή, πού είναι το μπάσο... Είναι ένα παιχνίδι, υπάρχει μεγάλη ελευθερία σ' αυτό.

Έχετε μια ευκολία στο να παίρνετε υλικό από άλλες κουλτούρες και να το κάνετε δικό σας. Ποιες ήταν οι αφετηρίες, πως οδηγηθήκατε εκεί;

Ήταν διάφορα ακούσματα κυρίως στις αρχές του 90, για παράδειγμα ένα φωνητικό κουαρτέτο από τη Γαλλία που χωρίς να λένε συγκεκριμένα κομμάτια μιμόντουσαν παραδοσιακά στυλ με τέσσερις φωνές και έκαναν εντυπωσιακές αλλαγές ηχοχρωμάτων, με χιούμορ και πολύ κέφι σε απομιμήσεις γλωσσών και διαλέκτων. Ή το πως ο **Παζολίνι** στη Μήδεια συνταίριαξε κομμάτια από την Ιαπωνία, Αφρική, Βαλκάνια για να ντύσει έναν αρχαίο μύθο. Ή ο

Πήτερ Γκάμπριελ

με το «Passion», οι

Dead Can Dance

... Ήταν η αρχή του “εθνικ”, που άκουγες ένα σωρό περιέργους ήχους από διάφορες χώρες σε απρόβλεπτους συνδυασμούς. Για μένα ήταν πολύ σημαντικό ότι δεν ξέρεις τι λένε, αλλά είναι σαν να μεταφέρεσαι σε αυτές τις χώρες, σε έναν άλλο τόπο, την ίδια στιγμή που έχεις μια ελευθερία φωνητική και μεγάλο περιθώριο αυτοσχεδιασμού.

Ονομάσατε το τελευταίο album που βγάλατε με την ECM “Songs of an Other”. Είναι τραγούδια για τον άλλον άνθρωπο;

Είναι τραγούδια κάποιου αλλού. Είτε είναι ελληνικά, είτε είναι ξένα, δεν είναι αυτά που θα θεωρούσα δικά μου. Δεν μεγάλωσα μ’ αυτά, τα περισσότερα ανήκουν σε παραδόσεις που μου είναι άγνωστες ή πολύ μακρινές. Επιπλέον, ακόμα και ένα δυο που ξέρω από παλιά, έχουν ειπωθεί έτσι που έχουν απομακρυνθεί από την αρχική τους ατμόσφαιρα κι έτσι έγιναν «κάποιου αλλού» Έφτασα σ’ αυτά τα τραγούδια γιατί το καθένα τους είχε ένα στοιχείο που με γοήτευε. Αυτό είναι πάντα το κριτήριο για την επιλογή σε όλους τους δίσκους που κάνουμε. Πώς να το πω, μαγεύεσαι από κάτι που είναι πολύ ωραίο και έρχεται από κάποια άλλη παράδοση από έναν άλλο κόσμο και θέλεις να τα προσεγγίσεις, να τα κάνεις το μέσον για να εκφραστείς εσύ.

Που πατάτε για να μπειτε μέσα σε αυτό το «παραμύθι» όπως λέτε; Πως οικειοποιήστε αυτό το υλικό και το κάνετε δικό σας; Όπως τα σεφαραδίτικα για παράδειγμα;

Αισθάνομαι ότι μπορώ να παίξω και να αυτοσχεδιάσω με αυτά τα τραγούδια, αλλά μόλις βρεθώ απέναντι σε κάποιον που είναι τα τραγούδια της πατρίδας του, εκεί έχω αγωνία μήπως προδώσω τον άνθρωπο που τα ξέρει και αισθάνομαι λίγο άβολα. Έχω ανάγκη να ακούσω ότι όλα είναι καλά και σωστά. Παράδειγμα, στην Αμερική ήρθε μια κυρία αλβανικής καταγωγής και μου λέει “ήρθα να ακούσω ελληνικά τραγούδια και χάρηκα τόσο πολύ που άκουσα αλβανικά τραγούδια από μια Ελληνίδα”. Μου δίνει μεγάλη χαρά όταν μπορώ να ερμηνεύω αυτά τα τραγούδια, να τα οικειοποιούμαι και να μην με βλέπουν σαν ξένη...

Ταξιδεύετε πολύ. Είναι το κοινό που σας οδηγεί σ’ αυτή την επιλογή ή είναι δική σας ανάγκη;

Θέλω να ταξιδεύω επειδή μου αρέσει. Είναι πολύ αναζωογονητικό έτσι και αλλιώς να συναντάς ανθρώπους από άλλες κουλτούρες. Και δεν είναι μόνο το κοινό. Είναι οι διοργανωτές, οι άνθρωποι γύρω, οι φίλοι τους, η φιλενάδα τους, το παιδί τους... Γνωρίζεις ανθρώπους που είναι πάντα διαφορετικοί και αυτό έχει πάρα πολύ ενδιαφέρον. Και μουσικούς επίσης, όταν τυχαίνει να προλάβεις να κάνεις κάποια επαφή.

Τα τελευταία χρόνια κάνετε πολλά πράγματα στο εξωτερικό και έχετε πάρει εντυπωσιακές κριτικές. Παρουσίαση στο CNN, ηχογραφήσεις με την ECM και γενικά έχετε κάνει πολλές δουλειές που δεν ακούγονται πολύ εδώ . Είστε λίγο χαμηλώ ν τόνων;

Μου το έχουν ξαναπεί αυτό. Δεν ξέρω. Κάποια στιγμή αγχώθηκα λίγο με αυτό το θέμα αλλά νομίζω πως τελικά αυτό που πρέπει να προβληθεί, προβάλλεται. Μια-δυο φορές το χρόνο γράφονται κάποιες κριτικές και σχόλια για τις περιοδείες. Νομίζω πως αυτό είναι αρκετό.

Επιλέγοντας την ελευθερία

Το μείγμα αξιοπρέπειας, δημιουργικότητας και υψηλής καλλιτεχνικής ευαισθησίας που σηματοδοτεί η παρουσία της Σαβίνας Γιαννάτου μοιάζει παράδοξο στις μέρες μας. Η παγκόσμια καταξίωση που απολαμβάνει για τη δουλειά της διαψεύδει τις ιερεμιάδες για την υποτίμηση της αξίας της τέχνης στο σύγχρονο κόσμο. Είναι φανερό ότι διάλεξε να ακολουθήσει τον δύσκολο δρόμο. Ακολούθησε την επιθυμία της, λέει η ίδια. Εμείς λέμε, αντιστέκεται στα ρεύματα των καιρών. Κι όμως, δεν είναι εκτός του κόσμου τούτου.

Από που αντλείτε τη δύναμη για αυτό που κάνετε;

Καταρχάς είναι ευχάριστο. Ίσως χρειάζεται δύναμη για να μην το κάνεις, όχι το αντίθετο. Όμως για να μιλάμε σοβαρά ίσως είναι θέμα συγκέντρωσης. Πρέπει να έχεις ένα όραμα που να πιστεύεις ότι αξίζει τον κόπο, ακόμη κι αν είναι ψευδαισθηση, αυτό είναι που σε κινητοποιεί. Ελπίζεις ότι υπάρχουν κάποιοι που θα ενδιαφερθούν για αυτό. Το βασικό όμως είναι να έχεις κάτι που να σε αφορά προσωπικά και να μπορείς να «κλειστείς» μέσα σ' αυτό για να αισθάνεσαι καλά και να συνεχίζεις. Ακούγεται απλό αλλά είναι πολύ σημαντικό. Βέβαια, πολλές φορές απευθύνεσαι και σε συναδέλφους, υπάρχει άμιλλα, εμπνέεις και εμπνέεσαι από αυτούς.

Έχει γίνει πιο δύσκολο να αφεθούμε σήμερα; Μήπως όλη αυτή η αρνητική κατάσταση που βιώνουμε δεν ευνοεί την καλλιτεχνική δημιουργία;

Δεν ξέρω αν έχει αλλάξει αυτό. Η φαντασία νομίζω πώς είναι και λίγο θέμα ηλικίας. Όταν περνάει ο καιρός και βλέπεις ότι είναι δύσκολο να κάνεις κάποια πράγματα, σιγά-σιγά παραιτείσαι και προσπαθείς να είσαι πιο προσγειωμένος. Αυτό είναι και καλό και κακό. Από την μια είσαι πιο κοντά στην πραγματικότητα, από την άλλη χάνεις το στοιχείο αυτό που σε βοηθάει να προχωράς και να δημιουργείς. Χάνεις αυτό το ονειρικό, παιδικό ίσως στοιχείο, το «φευγάτο», που δίνει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα στην καλλιτεχνική δημιουργία. Όταν προσπαθείς και βρίσκεις συνέχεια κλειστές πόρτες, κάποια στιγμή απογοητεύεσαι. Βάζω και τον εαυτό μου σ' αυτό. Υπάρχουν πολλά σκαμπανεβάσματα ανάμεσα σε όσα θα ήθελα να κάνω και σ' αυτά που πετυχαίνω τελικά.

Είναι πολύ διαφορετικό αυτό που φτάνει έξω στον κόσμο από την ίδια τη διαδρομή που είναι εξαιρετικά χρονοβόρα και μερικές φορές δύσκολη. Προσπαθώ να δω τον εαυτό μου στο μέλλον και πώς μπορώ να οργανώσω αυτό που θέλω να κάνω. Ακόμα και για να βγει ένας δίσκος χρειάζεται πολύς χρόνος για μένα, να προσπεράσω όλες τις αμφιβολίες του τύπου «πώς θα το κάνω και ποιον θα ενδιαφέρει», αρχίζει ένα λίγο υπαρξιακό άγχος που μπορεί να έχω για το αν πρέπει να κάνω κάτι και αν αξίζει να το ακούσουν οι άλλοι.

Πώς βλέπετε τα νέα παιδιά;

Τα νέα παιδιά... Τι να πω; Δεν ξέρω αν υπάρχουν διαφορές με παλιότερα. Αυτό που βλέπω είναι ότι τα νέα παιδιά έχουν πολύ μεγάλη αγωνία για το τι θα κάνουν, πως θα το καταφέρουν... Δεν ξέρουν αν μπορούν να ανοίξουν προοπτικές. Αγωνία σε σημείο υπερβολής καμιά φορά, αλλά και πάλι δεν μπορώ να πω με βεβαιότητα ότι όλοι είναι έτσι. Ίσως κρίνω με βάση συγκεκριμένα πρόσωπα που μου έρχονται στο μυαλό. Είναι θέμα γενιάς ή έτσι είναι αυτοί που τυχαίνει να γνωρίζω εγώ;

Έχετε συμμετάσχει σε πολλές συναυλίες «ειδικού περιεχομένου», ας πούμε με τους Γιατρούς χωρίς Σύνορα και πρόσφατα στη συναυλία στο ΣΕΦ για την Κ. Κούνεβα. Πιστεύετε πως ο καλλιτέχνης πρέπει να είναι πολιτικοποιημένος;

Δεν συμμετέχω πάντα σε συναυλίες με κοινωνικό ή πολιτικό μήνυμα, όμως στην συναυλία για την Κούνεβα δεν μπορούσα να φανταστώ ούτε ένα λόγο για να μην πάω. Ωστόσο, θέλω να πιστεύω ότι πολλές φορές επηρεάζεις το μυαλό ενός ανθρώπου με την τέχνη και μονό. Ένας καλλιτέχνης μπορεί να μην έχει την ικανότητα να εκφραστεί δημόσια, μπορεί να μην θέλει να βγει από το σπίτι του ή να ανοίγει το στόμα του και να παίρνεις δρόμο, άσχετα από το πόσο καλά κάνει τη δουλειά του. Αν όμως την κάνει καλά, τότε αυτό από μόνο του επηρεάζει. Και με τις συναυλίες που γίνονται για κάποιο σκοπό, πολλές φορές τρέχουν όλοι και επειδή σε πιάνουν οι τύψεις, νομίζεις πως πρέπει να πας και εσύ κι ότι αλλιώς δεν προσφέρεις. Καθένας όμως προσφέρει με τον τρόπο του. Αν μπορείς να αφεθείς στην τέχνη και να είσαι αληθινός με αυτό, ακόμα και αν δεν έχει σαφείς κοινωνικοπολιτικές αναφορές η δουλειά σου, δεν σημαίνει ότι δεν προσφέρεις δεν βοηθάς, ακόμα κι αν δεν το ξέρεις. Προσφέρεις αυτό που μπορείς και που μπορεί να σημαίνει κάτι για κάποιους ανθρώπους. Φοβάμαι πώς αν το σκεφτείς πάρα πολύ και αρχίσεις να λογοκρίνεις τον εαυτό σου για να είσαι πιο χρήσιμος, μπορεί να καταφέρεις ακριβώς το αντίθετο.

Σε κάποια συναυλία σας αναφερθήκατε στους στίχους του Ballo Sardo από τη Σαρδηνία «Όπου και να γυρίσω βλέπω τοίχους. Αν ο ουρανός ήταν στη γη θα τον είχαν χτίσει και αυτόν». Τι μπορεί να κάνει ένας άνθρωπος για να κρατήσει ένα παράθυρο ώ στε να μπορεί να βλέπει ουρανό; Είναι η τέχνη ένας τρόπος;

Σε απασχολεί πολύ αυτό, βλέπω. Τι να πω, θέλω να πιστεύω ότι είναι. Με την τέχνη, με τη λογοτεχνία, φτιάχνεις κόσμους που κινούνται παράλληλα με τον πραγματικό, μιλάς για τα πράγματα με ένα άλλο τρόπο που ίσως δίνει διεξόδους που δεν φαίνονται με την πρώτη ματιά. Αν μη τι άλλο, κάποιες φορές σε παρηγορεί κι έτσι σε βοηθάει να συνεχίσεις.

Φύγαμε από τη συνάντηση με τη Σαβίνα Γιαννάτου με μια αίσθηση πληρότητας. Να εξομολογηθούμε ότι αν δεν μας συγκρατούσαν οι καλοί τρόποι θα ήμασταν ακόμη εκεί μέχρι να μας διώξει, που μάλλον δεν θα το έκανε: noblesse oblige. Και στην προκειμένη περίπτωση, η noblesse είναι αυθεντική, όπως ταιριάζει σ' έναν Καλλιτέχνη.